

«Hudaý biziň ýanymyzda bolsa, olaryň ýanyndaky kimkä?!.»

Category: Edebi makalalar, Kitapcy
написано kitapcy | 23 января, 2025

"Hudaý biziň ýanymyzda bolsa, olaryň ýanyndaky kimkä?!." «HUDAÝ BIZIŇ ÝANYMYZDA BOLSA, OLARYŇ ÝANYNDAKY KIMKÄ?!.»

1998-nji ýylda ýaýlyma goýberilen we ikinji jahan urşundan söz açýan **«Rýadowoy Raýany halas etmek»** («Спассти рядового Райана») atly çeper kinofilmde şeýle epizod bar:

- Gorkma, Hudaý biziň bilendir.
- Hudaý biziň ýanymyzda bolsa, olaryň ýanyndaky kimkä?

Uruş döwründe ölüm bilen garşa ýüzbe-ýüz bolup duran esgerleriň janynyň sag, başynyň dik bolmagyny diläp, olaryň hossarlarynyň, ýakyn adamlarynyň doga edýändiklerini bilýäris. Dogalaryň ugry, tarapy jedelliräk, emma uruşda-da Hudaý belli bir derejede durmuşyň içine çekilýär, “mukaddes” saýlylýän barça öwüt-ündewler täzedan ýada düşýär we din ylla bir gülle deýin, atyş nokady deýin söweş meýdanynda aýlandyrylýar, ine, şu, jedelsiz hakykat.

Ýeri, şunça doga-dilegiň, şunça ýalbaryp-ýakarmalaryň arasyndaky Hudaý kimiň dilegini kabul etmeli? Şol bir diniň agzalary birmeňzeş dogalar bilen Hudaýa ýalbarýan bolsa, Hudaý bir “dindaryň” şikaýatynyň hatyrasyna beýleki dindardan ýüz öwürmelimi? Meselem, “siz dindaram bolsaňyz, onçakly däl” diýmelimi?

Din işleri ministri Aly Erbaş Siriýanyň çäginde geçirilýän “Bahar galkany” operasiýasynyň şowly geçmegi üçin metjitlerde «Fetih» süresiniň okaljakyny aýdanda, ýokardaky soraglar ýadyma düşdi.

Bilşiňiz ýaly, Siriýanyň ilatynyň agramly bölegi musulman. Edil şon üçribem siriýaly esgerler, olaryň maşgalasy, hossarlary hem uruş wagty şu ýa-da şuna meňzeş dogalar bilen

Hudaýa ýalbarandyrlar, «köňül» ýoly arkaly dileglerini dile getirendirler. Diňe olaram däl, ýemenliler we arabystanlylar, müsürliler-de biri-birlerine garşy Hudaýa doga-dileg edendirler. Gürrüňiň gerimini hasam giňeltmek mümkin.

Netijede, garşymyza şu netije çykýar:

Musulmanlar musulmanlardan üstünden çykmak, diri galmak we ýeňiş gazanmak üçin Hudaýa nyýaz edýärler. Ýagdaý şeýle bolsa, bärde ýene musulmanlar ölenokmy näme, musulmanlaryň durmuşy kül bolanokmy? Şeýle ýagdaýda musulmanlaryň doganlyk prinsipine, ymmatyň agzybirligine şikes ýetenokmyka we elbetde, huzur yslanda bolsa, bu kimiň dini bolýarka diýip soralsa dogry bolmazmy?

Yslam külliýatynda möminleriň dogandygy barada birnäçe rowaýatlar bar. Şeýle-de pygamberimiz (s.a.w) muny açyk aýdypdyr:

«Möminler biri-birlerini söýmede we merhemet görkezmede bir bitewi göwre ýalydyr». Pygamber (s.a.w): «Musulman musulmanyň doganydyr. Dogan dogana zulum etmez, ony zalymlaryň eline bermez. Kim din doganynyň bir mätäçligini giderse, Alla-da onuň mätäçligini giderer» diýipdir.

Hatda pygamberiň (s.a.w) şeýle diýendigi rowaýat edilýär:

«- Ha zalym bolsun, ha mazlum. Doganyňyza kömek ediň.

Sahabalar sorapdyr:

– Ýa Resululla, mazlum doganymyza kömek etmelidigine düşündik, ýöne zalym dogana nähili kömek edilmeli, şoňa düşünmedik?

Pygamber (s.a.w) şeýle jogap beripdir:

– Ony zulimdan alyp galarsyň, bu oňa etjek iň gowy kömegiňdir.»

(Buhary «Ikrah» 7)

Bu barada şeýle aýat bar:

“Eger möminlerden iki topar özara dawalaşsa, derrew olary ýaraşdyryň, ikisinden biri beýlekisiniň hakyny iýen bolsa, Allanyň emrine dolanyp gelyänçä haksyzlyk edýänlere garşy

söweşiň, eger dogry ýola dolansa aralaryndaky oňsuksyzlygy adalatly çözüň we her kesiň hakyny beriň. Alla hak ýoldan ýöreyänleri söýýändir.»

(«Hujurat» süresi, 10)

Aýatyň düşündirişi jedelsiz hakykat bolan «musulmanlaryň dogandygyna» ünsi çekýär. Emma ol «doganlyga» ne syýasatda, ne-de din arenasynda seredýän ýok.

Üstesine diňe häzir däl, taryhyň dürli döwürlerinde-de umuman alanda, musulmanlaryň biri-birlere dogan gözi bilen sereden ýerine duş gelmändigimizi-de ýeri gelende aýdyp geçeliň. Çünki hemişe diýen ýaly häkimiýet, ýeňiş gazanma we olja doganlygy mömin doganlygynyň öňüne geçipdir. Häkimiýeti elinde saklaýanlar we olaryň daşynda perwana bolan ulamalar bu meselede ýeke demde dini unudypdyrlar. Olaryň fetwasy-da, hutbasy-da maddy bähbitleriň hatyrasyna bolupdyr. Özleri muny hernäçe boýun almasalaram, ýene olaryň özi tarapyndan ýazylan ganly sahypalar bu hakykaty açyk-aýdyň görkezip dur. Ine, şol aýdyň hakykatam bize şuny aýdýar:

“Dünýäniň gürrüňini edip oturmaga hajat ýok, musulmanlaryň özi biri-birine gün berenok, biri-biriniň hak-hukugyna hormat-syylaglary ýok. Ýene-de hiç bir müýnsüz hut şol musulmanlar orta çykyp adamlary dine, yslama çagyryýar. Yslamyň adyndan höküm berip, adamlary din bilen gorkuzýar.”

Beýleki bir tarapdan krizis, uruş we şuňa meňzeş wagtlarda ulamalar tarapyndan ulanylýan aýatlar we edilýän wagyzlar, okalýan hutbalar esasan syýasatyň dini sesine öwrülýär, şu ýol bilen «dindarlar» yrza we boýun bolmaga mejbur edilýär. Başgaça aýdylanda, din syýasatyň emrine berilýär, «mukaddes duýgular» göz öňüne tutulan syýasy maksatlara ýetmek üçin giň gerimde ýoýulýar, taslanan syýasy kararlaryň diniň hatyrasyna kabul edilýändigini, munuň tersine gitseň günä bolýandygy baradaky pikiri adamlaryň aňyna guýýarlar. Şeýle-de, din syýasylaşdyrylýar we ironiki şekilde gündelik durmuşyň, dünýewi bähbitleriň sakçysyna öwrülýär.

Siriýa urşy we Dini işler ministrliginiň eden çykyşyna dolanyp

geler bolsak, uruş bilen baglansykly iň ýürek syzladyjy sözi Idlipde doganyndan jyda düşen esgeriň agasy Ahmet Alparslan aýdan bolsa gerek. Zary-girýan halda aý gözyaşlaryň içinde elenip duran Alparslanyň merdemi göwresi umman ýaly aňyrsy-bärsi ýok gaýgy-hasratyň ortasynda ynsanperwerligiň göge göterlen heýkeli ýalydy.

Aýratynam şuny arkaýyn aýdyp bileris: ortalagyň gan kölüne dönüp, ahy-pyganlaryň arşa galan ýerinde bir «şehidiň» hossarynyň sesi diňe kalbymyza däl, akyl-huşumuza-da, wyždanymyza-da seslenýärdi. Ol ses – ýeňişden, fetihden, dinden däl-de, adamlaryň umumy dertlerinden nyşandy, ol ses biziň özümize ynsandyr öýdýän ýerimizden neşter urýardy. Dünýewi, demokratik döwletiň özbaşdak ulgamy bolandygy üçin Dini işleri ministrligi iň bolmanda şol ahy-pyganlara, gaýgy-hasratlara gulak germäge borçludyr. Çünki dine-de, jahana-da diňe şu ses dem aldyryp biler. Sebäbi ol ses barça janlylygyň, ýaşayşyň sesi, ol ýeňişini ýa urşuň sesi däl.

Aýdyn TONGA.

Odatv.com, 03.03.2020

Terjime eden: Guwanç MÄMILIÝEW. Edebi makalalar